

# **Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore**

## **Poglavlje 18 – Statistika**

### **Datumi održavanja sastanaka analitičkog pregleda:**

Eksplanatorni sastanak: 3. i 4. jun 2013.

Bilateralni sastanak: 24. i 25. jun 2013.

## **I. SADRŽAJ POGLAVLJA**

Pravna tekovina u oblasti statistike sastoji se gotovo isključivo iz zakonodavstva koje je direktno primjenjivo u državama članicama kao što su regulative Evropskog parlamenta i Savjeta kao i odluke i regulative Komisije. Statistička pravna tekovina takođe sadrži široki spektar metodoloških priručnika i uputstava u različitim statističkim oblastima kao što su poljoprivreda, ekonomska i monetarna politika, demografska i socijalna statistika i istraživanje. Međunarodni sporazumi ili međunarodni standardi kao kodeks statističke prakse nude dodatnu osnovu za proizvodnju statistike.

## **II. USKLADIVANJE DRŽAVE I KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE**

Ovaj dio ukratko nudi informacije koje je dostavila Crna Gora, kao i one iz diskusija tokom analitičkog pregleda.

Crna Gora je navela da može prihvatiti pravnu tekovinu koja se tiče statistike. Crna Gora je izjavila da ne očekuje bilo kakve poteškoće u pogledu implementacije pravne tekovine do pristupanja.

### **II.a. Statistička infrastruktura**

Zavod za statistiku Crne Gore (Monstat) je glavni proizvođač i generalni koordinator statistike u Crnoj Gori. Zvanični proizvođači su i Centralna banka Crne Gore i Ministarstvo finansija, kao i nekoliko vladinih agencija. Statistički okvir utvrđen je Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Crne Gore („Sl. list CG“, br. 18/12). Takođe, Monstat je izradio statističku strategiju za period 2014-2018. u kojoj je dat osnovni nacrt sveobuhvatnog razvoja statističke proizvodnje. Program zvanične statistike i pravilnik o organizaciji i sistematizaciji upotpunjuju regulatorni okvir. Crna Gora je obavijestila da postoji većina memoranduma o saradnji s drugim proizvođačima zvanične statistike.

Crna Gora je izjavila da je posvećena principima proizvodnje zvanične statistike određenim u Regulativi (EZ) br. 223/2009. Podaci će se proizvoditi na principima profesionalne nezavisnosti, nepristrasnosti, objektivnosti, pouzdanosti, statističke povjerljivosti i ekonomičnosti.

Trenutna radna snaga broji 108 zapošljenih. Predstavnici Monstata su istakli da, uzimajući u obzir zahtjeve koji su rezultat sveobuhvatnog razvoja statistike, resursi moraju biti znatno uvećani.

### **II.b. Klasifikacija i registri**

Crna Gora je informisala da su implementirane najvažnije evropske statističke klasifikacije. Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u evropskim zajednicama (NACE rev. 2), i NUTS – nomenklatura statističkih teritorijalnih jedinica su u velikoj mjeri usklađeni, dok klasifikacija proizvoda po djelatnostima (CPA) nije primijenjena u svim statističkim oblastima. U toku je dodatno detaljno usklađivanje. Nomenklatura GEONOM (nacionalna nomenklatura statistike spoljne trgovine i statistike trgovine među državama članicama) prema navodima Crne Gore zahtijeva dodatan rad i njena finalizacija je planirana za 2015. Crna Gora je obavijestila da je implementirana međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO-08) i da međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja (ISCED) treba da bude prenijeta u nacionalne klasifikacije. Takođe, Crna Gora je navela da se PRODCOM lista (lista proizvoda Evropske zajednice) primjenjuje od 2011, ali je neophodan znatan dodatni razvoj.

## II.a. Sektorske statistike

U sektoru **poljoprivrede i ribarstva**, predstavnici Crne Gore naveli su da se Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava po Regulativi (EZ) br. 1166/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta ne sprovodi periodično kako je propisano pravnom tekovinom. Potrebno je uložiti napore ka sveobuhvatnom dostavljanju varijabli. Pored toga, predstavnici Crne Gore obavijestili su da je 2010. sproveden poljoprivredni popis i da su nakon toga objavljeni rezultati. U toku je metodološki rad na registru poljoprivrednih gazdinstava. Kada je u pitanju statistika usjeva, ona je djelimično sprovedena i Monstat planira potpuno usklađivanje za 2014. Prema navodima predstavnika Crne Gore situacija je slična kada je u pitanju statistika mlijeka i mlječnih proizvoda koja je opisana kao djelimično usaglašena. Prema navodima predstavnika Crne Gore, potrebno je usavršiti tehnike istraživanja i poboljšati prenos podataka u ovoj oblasti. Osim toga, predstavnici Crne Gore naveli su da je neophodno metodološko preoblikovanje statistike stoke i klanja i da je još uvijek neophodno uvesti statistiku inkubatorskih stanica (jaja). Predstavnici Crne Gore obavijestili su da istraživanja o voćnjacima i vinogradima takođe tek treba da se uvedu (Regulativa (EU) br. 1337/2011). To je slučaj i sa Bilansom stanja snabdjevenosti, Ekonomskim računima u poljoprivredi (EAA), Indeksom cijena u poljoprivredi (API) i Unosom radne snage u poljoprivredi (ALI) kako je predviđeno Regulativom (EZ) br. 138/2004. Predstavnici Crne Gore obavijestili su da svi oni tek treba da budu uspostavljeni. Osim toga, Crna Gora planira da 2013. uvede agroekološku statistiku. Crnogorska delegacija je obavijestila da nije sprovedeno istraživanje o korišćenju zemljišta (LUCAS).

Predstavnici Crne Gore obavijestili su da je **statistika ribarstva** (Regulativa (EZ) br. 1921/2006 i Regulativa (EZ) br. 762/08) o ribarskim proizvodima, ulovima, izlovima i akvakulturi i ribarskoj floti u maloj mjeri usklađena i neophodno je uložiti napore kako bi se obezbijedili podaci u neophodnoj učestalosti i raščlanjenosti. Dalje, predstavnici Crne Gore su izjavili da tek treba da se uvede statistika o organskoj proizvodnji i uzgoju. U cilju poboljšanja sveobuhvatnog kvaliteta poljoprivredne statistike, Monstat je potpisao memorandum o saradnji s Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Predstavnici Crne Gore naveli su da je u sektoru **energetike i životne sredine** strukturalna statistika energetike po Regulativi (EZ) br. 1099/2008 već djelimično usklađena. Prenos podataka Eurostat-u je već započet i metodološki razvoj je u toku. Osim toga, proizvodnja kratkoročne statistike o energetici je upravo započeta. Statistika o cijenama energije je opisana da je u velikoj mjeri usklađena. Predstavnici Crne Gore dalje su obavijestili da je statistika otpada (Regulativa (EZ) br. 2150/2002) već prikupljena ali da je neophodno poboljšati sveobuhvatnost. Prema predstavnicima Crne Gore, tek treba da se uspostave računi životne sredine (računi izduvnih gasova, porezi vezani za životnu sredinu po privrednim djelatnostima i računi materijalnih tokova na nivou cijele ekonomije). Predstavnici Crne Gore objasnili su da je statistika šumarstva na niskom nivou usklađenosti i da zahtijeva značajan dalji razvoj.

Što se tiče **statistike spoljne trgovine**, predstavnici Crne Gore obavijestili su da je uveden Extrastat ali da je neophodan dalji metodološki razvoj. Dalje, predstavnici Crne Gore obavijestili su da je započeto početno planiranje za Intrastat kojim se mjeri trgovina između država članica EU. Već postoji memorandum o razumijevanju između Monstata i crnogorske Uprave carina.

Predstavnici Crne Gore naveli su da je **Statistika nauke, tehnologije i inovacija** djelimično razvijena: statistika korišćenja informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT) je već uvedena i prilično razvijena, ali bi Monstat morao da obezbijedi neophodni raščlanjeni prikaz, izvještaj o kvalitetu i povezane podatke. Za poštansku statistiku se navodi da je u skladu sa pravnom tekovinom. Predstavnici Crne Gore naveli su da se proizvodi statistika telekomunikacija ali da joj je potrebna dalja revizija.

Predstavnici Crne Gore obavijestili su da je statistika istraživanja i razvoja na niskom stepenu usklađenosti. Dok Monstat proizvodi statistiku osoblja u oblasti istraživanja i razvoja, navodi se da GBOARD (Državne budžetske raspodjele i izdaci za istraživanje i razvoj) i GERD (bruto domaća potrošnja na istraživanja i razvoj) i statistika o inovacijama još uvijek nijesu dostupne. Statistika o patentima, ljudskim resursima u nauci i tehnologiji, visokotehnološke industrije i uslužne industrije i usluge koje se zasnivaju na intenzivnom znanju takođe nijesu dostupne.

Predstavnici Crne Gore obavijestili su da je u sektoru **ekonomske i monetarne politika** statistika nacionalnih računa (Evropski sistem nacionalnih računa 95 – Regulatorna Savjeta (EZ) 2223/96) djelimično usaglašena sa zahtjevima pravne tekovine. Predstavnici Crne Gore obavijestili su da Monstat trenutno obračunava BDP na godišnjem i kvartalnom nivou po proizvodnom pristupu i na godišnjem nivou po potrošnom pristupu, ali ne i po metodologiji dohodovnog pristupa kako se zahtijeva pravnom tekovinom. Predstavnici Crne Gore naveli su da je potrebno da se u potpunosti razvije godišnja i kvartalna statistika prema tabelama prenosa ESA 95. Biće neohodni naročiti napor za sveobuhvatno obezbjeđivanje inventara metoda i izvora za prikupljanje nacionalnih računa. Osim toga, predstavnici Crne Gore naveli su da je potrebno razviti finansijske račune i tabele ponude i upotrebe. Najzad, ali podjednako važno, predstavnici Crne Gore naveli su da se mora unaprijediti obračun FISIM-a (Indirektno mjerena statistika finansijskog posredovanja) i Bruto nacionalnog prihoda (GNI). Monstat je obavijestio da planira da usaglasi sektor do 2015. u zavisnosti od dostupnosti odgovarajućih resursa. Predstavnici Crne Gore obavijestili su da je Crna Gora posvećena praćenju razvoja pravne tekovine u ovoj oblasti, te da će se do pristupanja pridržavati pravne tekovine koja je na snazi.

Predstavnici Crne Gore naveli su da Ministarstvo finansija Crne Gore proizvodi statistiku procedure pri prekomjernom deficitu. U planu je usvajanje metodologije ESA 95 (ili metodologije koja će uslijediti nakon navedene) računovodstvo vlade do 2021.

Predstavnici Crne Gore naveli su da statistiku **Platnog bilansa** – kao i u drugim državama – proizvodi Centralna banka Crne Gore. Platni bilans je uglavnom usklađen sa Priručnikom za platni bilans, peto izdanje i Regulatorivom (EZ) br. 184/2005 Evropskog parlamenta i Savjeta. Centralna banka Crne Gore obavijestila je da su planirana metodološka poboljšanja. Njeni predstavnici su takođe naveli da je statistika o stranim direktnim investicijama uglavnom usklađena s pravnom tekovinom. Potrebno je usmjeriti dalji rad ka prelasku na šesto izdanje Priručnika za platni bilans i sveobuhvatnoj i potpunoj proizvodnji kvartalnih podataka platnog bilansa.

Predstavnici Crne Gore obavijestili su da Monstat proizvodi **statistiku cijena**. Ocijenjeno je da je harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) Crne Gore u velikoj mjeri usklađen sa zahtjevima. Prema predstavnicima Crne Gore, u toku je dalji rad na poboljšanju usklađenosti. Predstavnici Crne Gore naveli su da su **pariteti kupovne moći (PPP)** utvrđeni Regulatorivom

(EZ) 1445/2007 u velikoj mjeri usklađeni. Predstavnicima Monstata objasnili su da još uvijek nije prikupljena statistika obračuna naknada i penzija osoblja EU.

Prema navodima predstavnika Crne Gore, **strukturalna poslovna statistika** (Regulativa (EZ) br. 295/2008) i **kratkoročna statistika** (Regulativa (EZ) br. 1165/2008) su već implementirane i djelimično usklađene. Predstavnicima Crne Gore informisali su da je neophodno uložiti dodatne napore kad je riječ o poboljšanju kvaliteta, uvođenju jedinica prema vrsti djelatnosti (KAU) i sveobuhvatnoj izradi varijabli. Slična situacija je i u **poslovnim registrima** (Regulativa (EZ) 177/2008), gdje je neophodan dodatni rad na procedurama i izvorima ažuriranja. Prema riječima crnogorskih predstavnika, posebna pažnja treba da se posveti definiciji grupa preduzeća i lokalnih jedinica. U cilju poboljšanja kvaliteta podataka iz poslovnih registara, Monstat je potpisao memorandum o saradnji sa poslovnim udruženjima (s Montenegro Biznis Alijansom 2012. i Unijom poslodavaca Crne Gore 2013). Naveli su da je statistika **PRODCOM** (Lista proizvoda u Evropskoj zajednici) takođe djelimično usaglašena i da je počelo prenošenje podataka u EUROSTAT.

Predstavnicima Crne Gore informisali su da je prikupljanje **statistike stranih filijala (FATS)** počelo pilot istraživanjem 2012. u skladu s Regulativom (EZ) br. 716/2007. Metodološki rad je u toku, a prenošenje podataka u EUROSTAT je planirano za 2014.

Crnogorski predstavnici naveli su da je **statistika turizma** od posebnog značaja za Crnu Goru, pošto je doprinos turizma njenom bruto domaćem proizvodu značajan. Već su dostupni mjesečni i godišnji podaci o dolascima i noćenjima u turističkim smještajnim jedinicama, kao i podaci o neto stopama zauzetosti kreveta i podaci o godišnjem kapacitetu. Naveli su da je neophodan dalji rad na podacima o neto stopama zauzetosti spavaćih soba, a naročito o nacionalnom turizmu (učešće i turistička putovanja), gdje do sad nisu prikupljeni podaci. Osim toga, prema navodima predstavnika CG, uvedeni su satelitski računi u turizmu.

Predstavnicima Crne Gore podvukli su da je 2011. organizovan **popis stanovništva i domaćinstava** u skladu s pravnom tekovinom. Objavljeni su skoro svi podaci, ali je rad na izvještaju o kvalitetu još uvijek u toku. Navedeno je da je neophodno dalje fino prilagođavanje **demografske statistike** vezano za podatke o živorođenim i umrlim.

Crnogorski predstavnici informisali su da je statistika **migracija i azila** u početnoj fazi usklađivanja. U toku je izrada memoranduma o razumijevanju između Zavoda za statistiku i Ministarstva unutrašnjih poslova o prenošenju podataka. Rečeno je da su podaci dostupni. Predstavnicima CG naveli su da je neophodan dalji pripremni rad na statistici ilegalne migracije, azila i dozvola za boravak.

Prema navodima crnogorskih predstavnika, u skladu s Regulativom (EZ) br. 1338/2008 uvedene su **statistike javnog zdravlja, kao i zdravlja i bezbjednosti na radu**, ali su neophodna dalja poboljšanja. Informisali su da je Institut za javno zdravlje objavio statistike uzroka smrti (Regulativa (EZ) br. 328/2011) i nesrećnih slučajeva na radu (Regulativa (EZ) br. 349/2011) ali ostaje da se razradi proces prikupljanja podataka u skladu s pravnom tekovinom. Predstavnicima CG podvukli su da je dalji rad podjednako neophodan za zdravstvena istraživanja.

Prema navodima crnogorskih predstavnika, **statistika tržišta rada** je već implementirana. Informisali su da se kontinuirano sprovodi istraživanje o radnoj snazi i da je u velikoj mjeri usklađeno. Kad je riječ o **statistici zarada i troškova rada**, statistika zarada je u potpunosti razvijena, dok, prema navodima CG, ostaje da se uspostave indeks troškova rada i strukture zarada. Prema navodima predstavnika CG, uvedeno je istraživanje troškova rada. Naveli su i da se radi na prikupljanju podataka za statistiku slobodnih radnih mjesta.

Kad je riječ o **istraživanju o prihodima i uslovima života** (SILC-Regulativa (EZ) br. 1177/2003) Crna Gora je pokrenula pilot prikupljanje podataka. Redovno istraživanje još uvijek nije u potpunosti uvedeno. Osim toga, predstavnici Crne Gore informisali su da postoji nacionalno istraživanje o potrošnji domaćinstava, koja obezbjeđuje ulazne podatke za nacionalne račune.

Prema navodima crnogorskih predstavnika, nije uspostavljen Evropski sistem integrisane statistike o socijalnoj zaštiti (**ESSPROS**) kao što se zahtijeva Regulativom (EZ) br. 458/2007 i naknadnim Regulativama Komisije za sprovođenje EZ (br.) 1322/2007, (br.) 10/2008, (br.) 110/2011 i (br.) 263/2011.

Kad je riječ o statistici obrazovanja i obuke, **stalno istraživanje o stručnom osposobljavanju i istraživanje o obrazovanju odraslih** se trenutno ne sprovode. Predstavnici Crne Gore informisali su da se usklađivanje sektora s pravnom tekovinom planira do 2015/16. Navedeno je i da je uspostavljena Statistika obrazovanja zasnovana na UNESCO-OECD-Eurostat (UOE) prikupljanju podataka, ali još uvijek nije u potpunosti usklađena s pravnom tekovinom.

Crnogorski predstavnici naveli su da je **saobraćajna statistika** samo djelimično implementirana. Navedeno je i da se statistika željezničkog saobraćaja (Regulativa (EZ) br. 91/2003) proizvodi djelimično u skladu s pravnom tekovinom, ali još nisu sprovedena istraživanja o mobilnosti putnika i drumskom teretnom saobraćaju. Predstavnici CG izjavili su da nisu dostupni podaci o putnoj mreži i nesrećama na putu. Istraživanje o drumskom teretnom saobraćaju je sprovedeno 2013. u skladu s Regulativom (EZ) br. 70/2012, ali rezultati još uvijek nisu dostupni. Crnogorski predstavnici su objasnili da statistike prometa putnika u vazdušnom saobraćaju i samog vazdušnog saobraćaja (Regulativa (EZ) br. 437/2003) nisu usklađene i da se njihovo usklađivanje planira za 2015. Izjavili su da statistika saobraćaja po lukama još uvijek nije usklađena s pravnom tekovinom (Regulativa (EZ) br. 2001/423). Osim toga, crnogorski predstavnici informisali su da statistika unutrašnjih plovnim puteva nije relevantna za zemlju, jer trenutno ne postoji nikakav značajni komercijalni saobraćaj na Skadarskom jezeru. Predstavnici Crne Gore naveli su da je statistika bezbjednosti u saobraćaju djelimično usklađena, ali je neophodan dopunski rad. Naveli su i da je prenošenje podataka u EUROSTAT počelo samo za statistiku željezničkog saobraćaja.

### III. PROCJENA STEPENA USKLAĐENOSTI I KAPACITETA ZA SPROVOĐENJE

U cjelini, statistički kapaciteti Crne Gore su ostvarili umjeren napredak, ali im je neophodno značajno dodatno jačanje. S obzirom na startnu poziciju regionalnog zavoda u Jugoslaviji a zatim u Srbiji i Crnoj Gori, statistički sistem Crne Gore je značajno napredovao u godinama nakon obnove nezavisnosti. Međutim, imajuću u vidu značajne preostale izazove resursi moraju biti poboljšani kako bi se obavljao posao koji proizilazi iz sveobuhvatne implementacije pravne tekovine.

#### III.a. Statistička infrastruktura

Statistička infrastruktura je usklađena s pravnom tekovinom i međunarodnim standardima.

Značajne djelove pravne tekovine implementirali su Centralna banka Crne Gore, Ministarstvo finansija i druge vladine institucije.

Dok je pravna usklađenost na visokom nivou, administrativni kapaciteti ostaju ograničeni zbog nedovoljnih ljudskih resursa. Dodjela adekvatnih resursa je ključna za usklađenost u glavnim statističkim oblastima kao što su nacionalni računi.

#### III.b. Klasifikacije i registri

Uspostavljene su glavne klasifikacije i one su usklađene s pravnom tekovinom EU. Monstat je implementirao NACE Rev.2 (statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici) kao i Međunarodnu standardnu klasifikaciju zanimanja (ISCO-08) i primjenjuje nomenklaturu statističkih teritorijalnih jedinica (NUTS). Klasifikacija proizvoda prema djelatnostima (CPA) primjenjuje se u nekim ali ne svim statističkim oblastima. Neophodan je dalji rad na GEONOM-u (državna nomenklatura statistike spoljne trgovine i statistike trgovine među državama članicama) i listi PRODCOM (lista proizvoda Evropske zajednice). Statističkom poslovnom registru su potrebne procedure ažuriranja kao i dodatna metodološka konsolidacija. Potrebno je dodatno usklađivanje registra poljoprivrednih gazdinstava.

U cjelini uzevši, u ovoj oblasti se ne očekuju veće poteškoće.

#### III.c. Sektorska statistika

Što se tiče **poljoprivrede**, Istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava nije usaglašeno, budući da istraživanje o strukturi poljoprivrednih gazdinstava 2013. nije planirano u skladu sa zahtjevima pravne tekovine. Monstat je sproveo visoko usklađen poljoprivredni popis 2010. i naknadno objavio rezultate. I dalje su neophodna poboljšanja u kvalitetu i metodološki rad na statistici poljoprivrednih gazdinstava. Statistika o usjevima je djelimično usklađena s pravnom tekovinom EU ali još uvijek nije data u neophodnom statističkom presjeku. Statistika o mlijeku i mliječnim proizvodima je podjednako djelimično usklađena. Preostaje da se unaprijede tehnike istraživanja a podatke je potrebno prosljeđivati. Statistika o živoj stoki i klanicama djelimično je usklađena i neophodno joj je metodološko ponovno osmišljavanje pri čemu i dalje preostaje uvođenje statistike o mrijestilištima. Preostaje i uvođenje statistike voćnjaka i vinograda (Regulativa (EK) br. 1337/2011), što je slučaj i sa bilansom stanja zaliha, ekonomskim računima za poljoprivredu, poljoprivrednim indeksom cijena i unosom radne snage u poljoprivredi (ALI) prema uslovima iz Regulative (EK) br. 138/2004. Potrebno je osmisliti statističku anketu i podaci moraju biti prikupljeni. Agro-ekološka statistika biće uvedena 2013. Anketa o upotrebi zemlje i zemljišnoj pokrivenosti (LUCAS) nije uvedena.

**Statistika ribarstva** o ribarskim proizvodima, ulovu, pristaništima, akvakulturi i ribarskoj floti nije u skladu s pravnom tekovinom i potrebno je uložiti značajne napore kako bi se obezbijedili podaci u zahtijevanoj učestalosti i presjeku. Neophodno je uvesti statistiku o organskoj proizvodnji i uzgajanju.

U oblasti **energetike i životne sredine** strukturalna statistika o energetici je u cjelini uzevši djelimično usklađena s pravnom tekovinom EU. Proizvodnja kratkoročne statistike o energetici tek je započeta te stoga još uvijek nije u skladu s pravnom tekovinom. Statistika o cijenama električne energije je skoro dovršena i uglavnom usklađena. Statistika o energetskej efikasnosti dodata je pravnoj tekovini 2012. i njena implementacija još uvijek nije započeta u Crnoj Gori. Statistika o otpadu je već prikupljena ali potrebno je poboljšati pokrivenost, a relevantne podatke treba predati Eurostatu. Preostaje uspostavljanje izvještaja o životnoj sredini (izvještaji o emisiji gasova, porezi vezani za životnu sredinu po privrednim djelatnostima i računima materijalnih tokova za nivo ukupne ekonomije). Statistika šumarstva nije usklađena s pravnom tekovinom EU i zahtijeva značajan dodatni razvoj.

Što se tiče **spoljne trgovine**, Ekstrastat je uveden ali neophodan je dalji metodološki razvoj. Intrastat, kojim se mjeri trgovina između država članica EU, postaje relevantan tek nakon pristupanja.

**Statistika nauke, tehnologije i inovacija** nije usklađena s pravnom tekovinom: statistika o upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija je već djelimično uvedena, ali Monstat treba da obezbijedi sveobuhvatnu analizu, izvještaj o kvalitetu i srodne podatke. Poštanska i telekomunikaciona statistika su uvedene ali ne u potpunosti usklađene, a diseminacija podataka Eurostatu još nije započeta. Istraživačko-razvojna statistika takođe nije usklađena. Dok Monstat proizvodi kadrovsku statistiku za istraživanje i razvoj, statistika o inovacijama, GBOARD (vladina proračunska raspodjela i izdaci za istraživanje i razvoj) i GERD (bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj) statistika još uvijek ne postoje. Takođe ne postoji ni statistika o patentima, kadrovima u nauci i tehnologiji, o industriji visoke tehnologije i industriji usluga intenzivnog znanja.

U oblasti **ekonomske i monetarne politike**, crnogorska statistika je djelimično usklađena sa Evropskim sistemom računa. Zavod za statistiku Crne Gore trenutno prikuplja podatke o BDP-u prema proizvodnom (godišnje i kvartalno) i potrošnom pristupu (samo godišnje), ali ne i po metodologiji dohodovnog pristupa kako se zahtijeva pravnom tekovinom. Ostaje da se potpuno razviju godišnja i kvartalna statistika prema tabelama prenosa ESA 95. Neophodno je ulaganje značajnih napora na poboljšanju metodološke usklađenosti sa evropskim standardima i izradi inventara metoda i izvora koji se koriste za prikupljanje nacionalnih računa, kao i za razvoj finansijskih računa i tabela ponude i upotrebe. Osim toga, Crna Gora treba da poboljša obračun FISIM-a (indirektno mjerene usluge finansijskog posredovanja) i da procijeni bruto nacionalni dohodak (BND). Izvještavanje o proceduri pri prekomjernom deficitu potpada pod odgovornost Ministarstva finansija, ali Komisija preporučuje da Zavod za statistiku Crne Gore postepeno preuzme nadležnost nad tom procedurom. Izvještavanje o proceduri pri prekomjernom deficitu još uvijek nije u skladu sa pravnom tekovinom. Komisija će pratiti napredak u sprovođenju metodološkog okvira za izvještavanje o proceduri pri prekomjernom deficitu. Trebalo bi da se usklađenost postigne znatno prije 2021.

Statistiku **platnog bilansa** proizvodi Centralna banka Crne Gore. Platni bilans se kompilira uglavnom u skladu sa Priručnikom za platni bilans, peto izdanje i Regulativom (EZ) 184/2005. Još uvijek su neophodna dalja metodološka poboljšanja. Statistika direktnih stranih ulaganja



takođe je uglavnom usklađena sa pravnom tekovinom. Crna Gora će morati da pređe na korišćenje šestog izdanja Priručnika za platni bilans. Ostaje da se dostigne sveobuhvatna i potpuna izrada kvartalnih podataka platnog bilansa.

**Statistika cijena** kao harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) i **pariteti kupovne moći (PPP)** su u velikoj mjeri usklađeni. Neophodna su dalja poboljšanja. Statistika za obračun naknada i penzija osoblja EU još uvijek nije prikupljena.

**Strukturalna poslovna statistika i kratkoročna statistika** se već primjenjuju u Crnoj Gori i djelimično su usklađene sa pravnom tekovinom. Neophodna su dalja poboljšanja kvaliteta, uvođenje jedinica prema vrsti djelatnosti i sveobuhvatna izrada varijabli. Slična situacija je i u **poslovnim registrima**, gdje je neophodan dodatni rad na procedurama ažuriranja i izvorima podataka. Posebna pažnja treba da se posveti definisanju grupa preduzeća i lokalnih jedinica. Statistika **PRODCOM (industrijska proizvodnja)** je povezana sa poslovnim registrom i stoga je podjednako djelimično usklađena.

**Statistika stranih filijala (FATS)** je djelimično usklađena sa pravnom tekovinom.

**Statistika turizma** je djelimično usklađena sa pravnom tekovinom. Mjesečni i godišnji podaci o dolascima i noćenjima u objektima za smještaj turista, podaci o neto stopama zauzetosti kreveta, kao i podaci o godišnjem kapacitetu su usklađeni i poslani u Eurostat. Ostaje da se radi na statistici neto stopa zauzetosti spavaćih soba, a naročito statistici o nacionalnom turizmu. Osim toga, ostaje da se uvedu satelitski računi u turizmu.

**Demografska** statistika je u velikoj mjeri usklađena s pravnom tekovinom. Crna Gora je organizovala popis stanovništva i domaćinstava u skladu sa pravnom tekovinom 2011. i nakon toga je objavila skoro sve podatke sa popisa. Ostaje da se dostavi izvještaj o kvalitetu. Neophodno je dalje poboljšanje izvora podataka za broj živorođenih i umrlih.

Statistika **migracija i azila** nije usklađena. Još nije uvedena statistika ilegalne migracije, azila i boravišnih dozvola.

Statistika **javnog zdravlja, kao i statistika zdravlja i bezbjednosti na radu** još nisu usklađene sa pravnom tekovinom. Zavod za statistiku Crne Gore je predao odgovornost Institutu za javno zdravlje, gdje prikupljanje podataka treba da se odvija shodno pravnoj tekovini. Dalji rad je podjednako neophodan i za uvođenje zdravstvenih istraživanja.

Statistika **tržišta rada** je u velikoj mjeri usklađena sa pravnom tekovinom. Dalja poboljšanja su u toku. Što se tiče statistike **zarada i troškova rada**, ostaje da se uspostave indeks troškova rada i struktura zarada. Anketa troškova rada je uvedena, ali nije u potpunosti usklađena.

Pilot istraživanje u okviru **istraživanja o prihodima i uslovima života (SILC)** je pokrenuto u Crnoj Gori, ali se podaci ne prenose na način koji zahtijeva pravna tekovina. Statistika socijalne zaštite (**ESSPROS**) još nije sprovedena. Ovo važi i za statistiku obrazovanja i obuka u smislu **stalne ankete o stručnom osposobljavanju i ankete o obrazovanju odraslih**.

**Saobraćajna statistika** treba da se poboljša: statistika željezničkog saobraćaja je djelimično usklađena, ali još nije sprovedeno istraživanje o mobilnosti putnika. Istraživanje o drumskom teretnom saobraćaju sprovedeno je tek 2013. i rezultati još nisu dostupni. Podaci o putnoj mreži

i nesrećama na putu nisu prenijeti u Eurostat. Statistika vazdušnog saobraćaja i prometa putnika u vazdušnom saobraćaju, kao i statistika pomorskog saobraćaja po lukama nisu usklađene. Statistika bezbjednosti u saobraćaju je djelimično usklađena, ali je neophodan dalji rad.

U cjelini posmatrano, neophodna su dodatna sredstva prije nego što Crna Gora dostigne potpunu usklađenost u sektoru statistike.